

STADSGÅRDEN 1

Arkeologisk schaktningsövervakning inom fastigheten
Stadsgården 1. KMR: L2015:7789 Stadslager (RAÄ Stockholm 103:1).
Stockholms kommun, Stockholms län

ELIN EVERTSSON



Rapporter från Arkeologikonsult 2019:2955

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Södra Stadshuset ur Erik Dahlbergs Suecia Antiqua et Hodierna från 1691.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003
Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2019

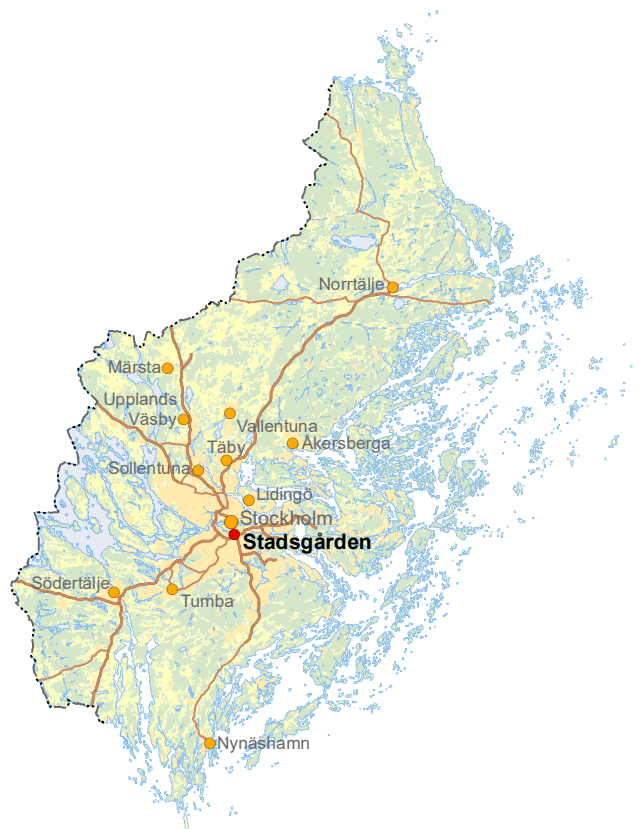
Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

STADSGÅRDEN 1

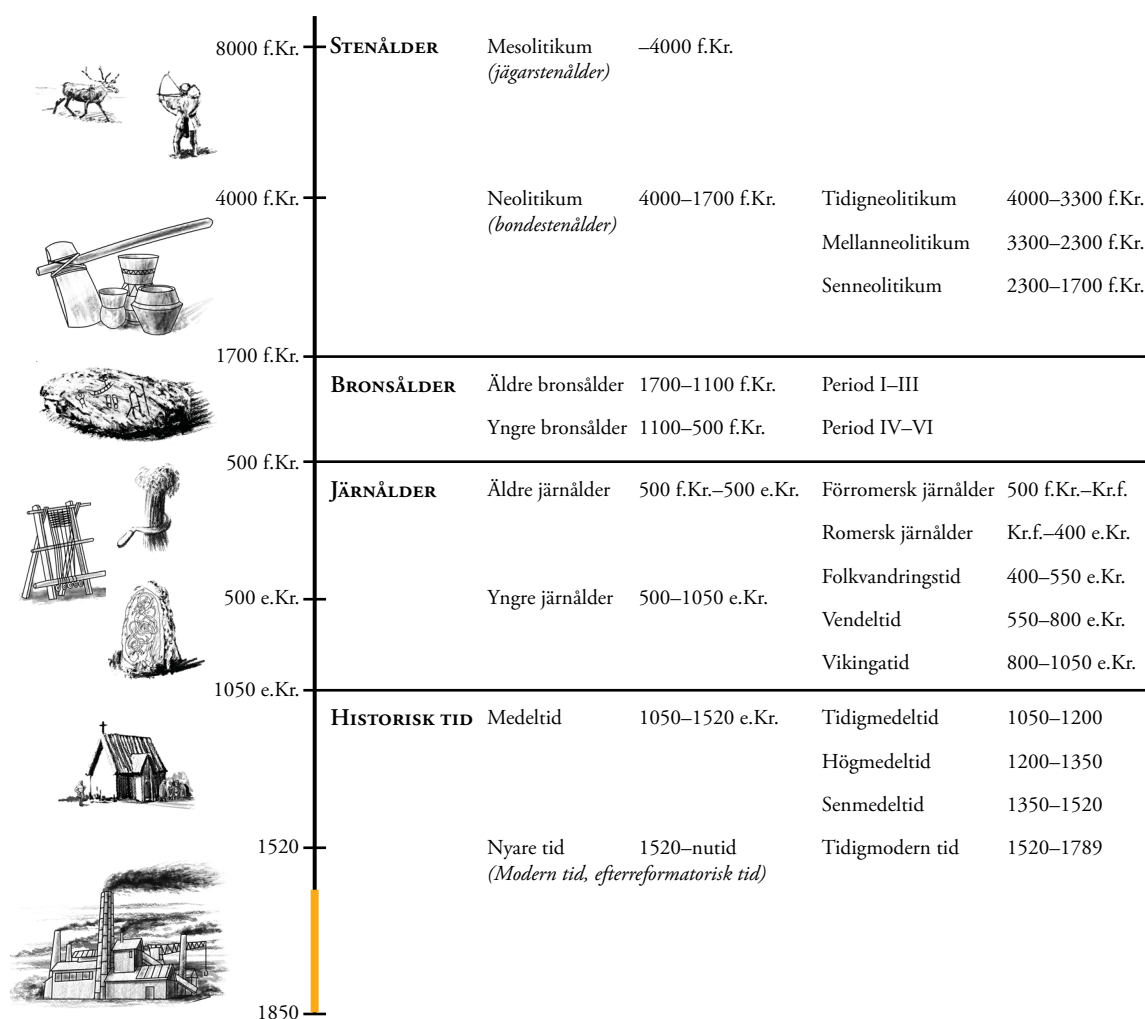
Arkeologisk schaktningsövervakning inom fastigheten
Stadsgården 1. KMR: L2015:7789 Stadslager (RAÄ Stockholm 103:1).
Stockholms kommun, Stockholms län

ELIN EVERTSSON

Rapporter från Arkeologikonsult 2019:2955



ARKEOLOGISK PERIODINDELNING



ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING	7
HISTORISK BAKGRUND	8
Tidigare undersökningar	8
GENOMFÖRANDE OCH RESULTAT	10
Norra flygeln.....	10
Huvudbyggnaden	10
Södra flygeln	12
Innergården	12
DISKUSSION OCH TOLKNING	14
Schakten inomhus	14
Schakten på innergården.....	15
REFERENSER	18
Litteratur	18
Otryckta Källor.....	18
Arkiv.....	18
Figurer	18
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	19
BILAGOR	20
Bilaga 1. Kontexttabell.....	20
Bilaga 2. Fyndlista.....	25



Figur 1. Undersökningsområdet markerat på Grundkartan, skala 1:5 000. Översikt med Stockholm 103:1/L2015:7789, på Vägkartan 1:200 000.

SAMMANFATTNING

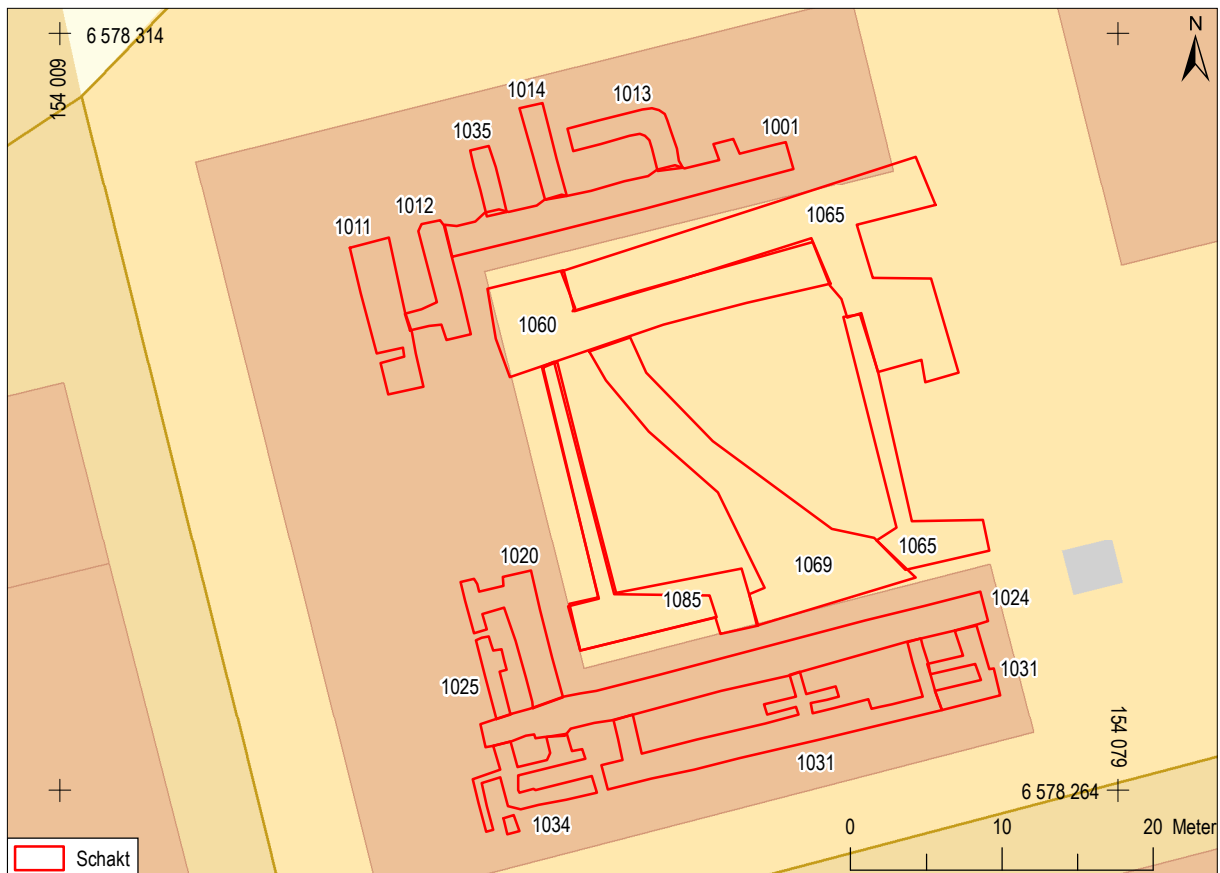
Arkeologikonsult har, efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholm (dnr: 43111-8287-2017) genomfört en schaktövervakning av Stadsmuseet. Schaktövervakningen utfördes i byggnadens bottenvåning samt på innergården. Det konstaterades att en stor del av lämningarna förstörts av tidigare ombyggnationer och installationer av modern infrastruktur som vatten, gas, el och avlopp. Området är även påverkat av stora arbeten som järnvägen vilken avskilde innergården från den övriga Stadsgården på 1930-talet, samt senare även av byggnationen av tunnelbanan på 1950-talet.

Den största delen av de lämningar som påträffades vid schaktövervakningarna utgjordes av sentida utfyllnadsmassor. Men även konstruktioner så som stenläggningar och murar påträffades. De äldsta lämningarna som kom fram var orörda utfyllnads-lager vilka tillkommit efter konstruktionen av byggnadens grundmurar under mitten av 1600-talet. Lämningar äldre än Södra stadshuset påträffades inte.

INLEDNING OCH SYFTE

I samband med en planerad ombyggnation och restaurering av fastigheten Stadsgården 1 utfördes en arkeologisk schaktövervakning med syfte att på ett vetenskapligt sätt dokumentera de lämningar och kulturlager som framkom vid schaktningsarbetet. Schaktningarna gjordes invändigt i byggnaden samt

på dess innergård. Arbetet utfördes av Serneke på uppdrag av Fastighetskontoret, Stockholm Stad, efter beslut av Stockholms länsstyrelse i omgångar under våren, sommaren och hösten 2017. Under våren 2018 kom besked från exploitören om att inga vidare schakt skulle tas upp.



Figur 2. Översikt med det undersökta området utsatt på Fastighetskartan i skala 1:500.

HISTORISK BAKGRUND

Området där Stadsmuseet idag ligger har varit bebyggt under lång tid. Vid undersökningar på Södermalmstorg 2013–15 hittades lämningar av en stadslignande bebyggelse vars äldsta dateringar kommer från 1300-tal (Carlsson & Svensson i manus). Under 1640-talet genomfördes en gatureglering på Södermalm och den äldre bebyggelsen revs eller flyttades.

Byggnadsarbetet inleddes med att grundmurarna byggdes år 1646 men därefter avstannade arbetet ganska omgående (Råberg 1998:10f). Först år 1663 återupptogs arbetet i och med att en huvudbyggnad med entré ut mot Götgatan uppfördes. Till en början hade byggnaden planerats som ett stadshus men när arbetet startade var det på ett privat initiativ för att husera ett generalfaktorikontor, dvs. ett huvudkontor för internationell handel. Först senare kom den att bli Södra Stadshuset (Wannberg 1998:13).

Efter att huvudbyggnaden var färdig fortsatte arbetet med den södra flygeln som stod klar år 1668. Några år senare, år 1676, stod även den norra flygeln klar. Under arbetets gång stötte man på problem, dels på grund av den stora nivåskillnaden mot Götgatsbacken åt väster men även österut där marken ner mot Saltsjön var sank och så dålig att stora delar av den planerade byggnationen aldrig kunde utföras. Mot Götgatan krävdes det extra kraftiga grundmurar på grund av nivåskillnaden. År 1680 stod byggnaden färdig, men det dröjer dock inte länge innan en eldsvåda i de intilliggande ryssbodarna sprider sig till den norra flygeln vilken förstörs. Det dröjer sedan fram till år 1685 innan den åter står färdig (Wannberg 1998:17).

Med tiden kommer byggnaden att bli allt mer sliten och nergången. Storhetstiden var definitivt över vid slutet av 1800-talet då sammanbindningsbanan som länkade ihop norra och södra stambanan drogs förbi direkt utanför innergårdens ingång och avskilde på så vis byggnaden från övriga Stadsgården. Innergården blev i och med detta inte mer än en undanskymd bakgård. Den nedåtgående trenden började sedan vända så smått då den nybildade stadsmuseikomittén flyttade in i några rum

år 1931. Senare har stadsmuseets verksamhet tagit över hela huset. Byggnaden har därefter renoverats i omgångar, först 1962 och sedan i mitten av 1980-talet. År 1998 utsågs den till byggnadsminne då den utgör en av de få större nyttobyggnader från 1600-talet som fortfarande finns bevarad (Wannberg 1998).

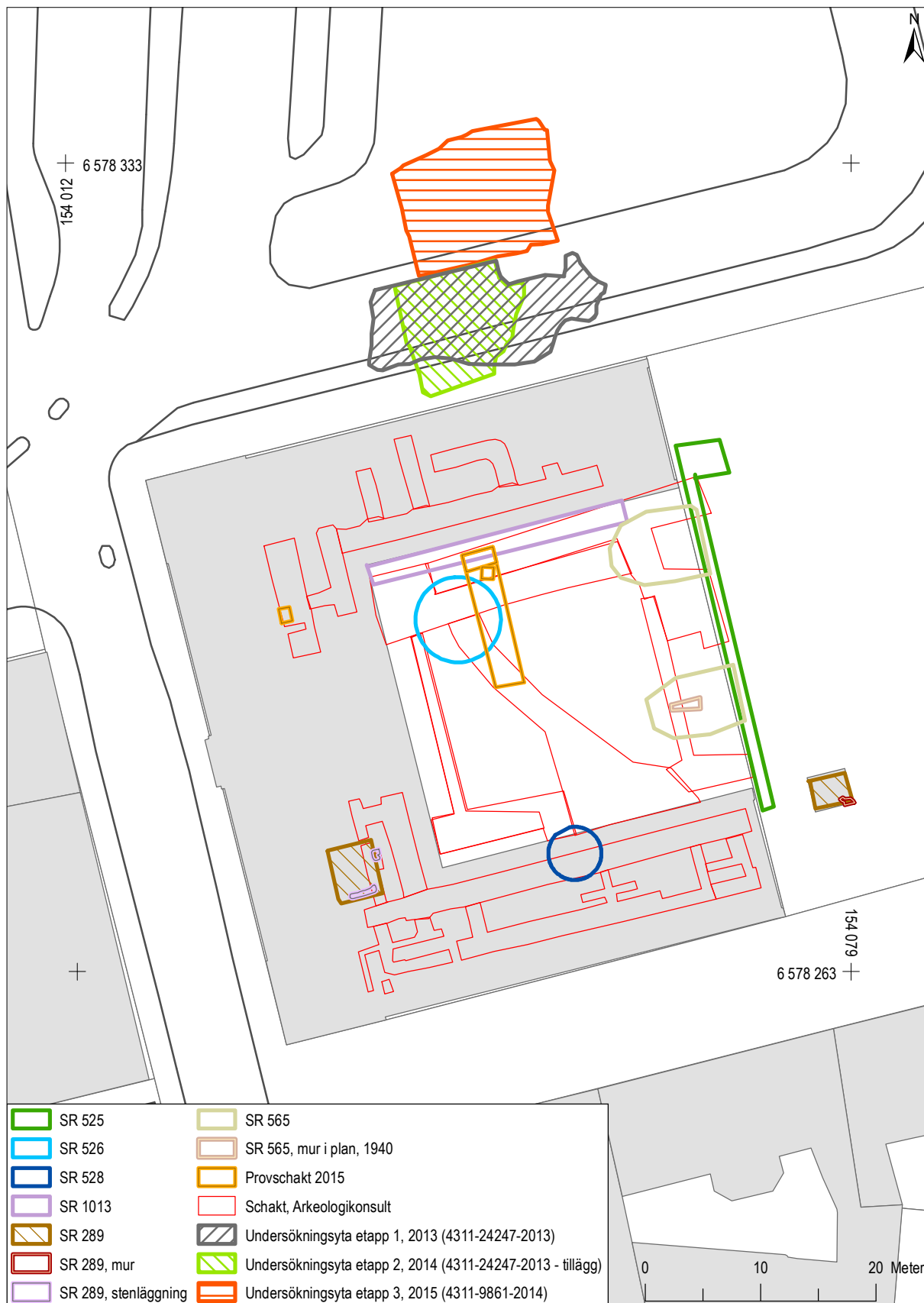
Tidigare undersökningar

Ett antal tidigare arkeologiska undersökningar har utförts på stadsmuseets innergård, inomhus i byggnaden samt i den gamla järnvägstunneln öster om byggnaden från år 1940 och framåt, se figur 3.

Vid en undersökning som genomfördes år 2003 i samband med installationen av en ny hiss påträffades en stenlagd yta i huvudbyggnadens södra del (Fennö 2003). År 2014 dokumenterade stadsmuseets arkeologer en del av den norra flygelns grundmurar i ett provschakt invid den norra flygeln (Kauppinen 2014.) En mindre provgrop grävdes inne i huvudbyggnadens norra del vid en mindre förundersökning år 2015. Här påträffades byggnationslager och brandlager vilka troligen kan dateras till den senare hälften av 1600-talet (Carlsson 2015).

Äldre murar finns dokumenterade på innergården samt i järnvägstunneln från undersökningar år 1964, 1987 och 2003 (Ferenius 1964, Dyhlen-Täckman 1987 och Fennö 2003). Murarna har tolkats som lämningar från den bebyggelse som fanns på platsen innan den nuvarande museibygnaden uppfördes mot slutet av 1600-talet (Fennö, 2003). År 2015 genomfördes en mindre undersökning i form av ett schakt på innergården. I schaktet påträffades kulturlager med dateringar mellan 1300-talet och fram till mitten av 1600-talet.

I den gamla järnvägstunneln söder om byggnaden har äldre murar påträffats och dokumenterats både år 1934 och 1955. Även år 1966 gjordes en arkeologisk undersökning i den södra delen av byggnaden. Vid detta tillfälle dokumenterades tegelvalven till källaren under den södra flygeln. Även då fann man rester efter en äldre mur i järnvägstunneln (Fennö 2003).



Figur 3. Tidigare undersökningar inom fastigheten på Grundkartan i skala 1:500 med den aktuella undersökningens schakt i rött i bakgrunden. (SR=Stadsarkeologiskt register).

GENOMFÖRANDE OCH RESULTAT

Schaktningsarbetet inleddes inne i den norra flygeln där schakt togs upp i korridoren och dess angränsande rum samt utrymmen i huvudbyggnaden norr om trapphallen. Därefter gjordes ett uppehåll innan schaktningsarbetet kunde fortsätta i huvudbyggnaden söder om trapphallen samt i den södra flygeln. De invändiga schakten mättes ej in digitalt då arbetet skedde inomhus och inmätning med RTK-GPS inte var möjlig. Istället ritades schakten i plan i skala 1:200 mot bakgrund av planritning i samma skala. Utöver detta fotograferades och beskrevs schakten. Arkeologiska lämningar har ritats i plan i skala 1:20. Schaktprofiler har endast fotograferats. Rumsnumren som nämns i texten nedan refererar till den planritning över byggnaden som användes som underlag till schaktplanen.

Då de invändiga schakten gjorts klart och innergården frilagts från dumpmassorna från arbetet inomhus kunde arbetet fortsätta utomhus. Här inleddes schaktningsarbetet i det nordöstra hörnet av innergården. En större yta längs med den norra flygeln togs upp, därefter grävdes schakt både längs med den södra flygeln och längs med huvudbyggnaden på den östra sidan av innergården. Ett större schakt togs även upp tvärs över innergården i nordvästlig-sydöstlig riktning. Schakten på innergården har dokumenterats med GPS, fotograferats samt beskrivits.

Norra flygeln

Korridor (schakt 1001)

Arbetet inleddes längst åt väster i korridoren i den norra flygeln, se figur 4. Här grävdes schaktet inledningsvis till ett djup av ca 0,6 meter under befintlig golvnivå, men fördjupades senare i partier ner till en nivå av ca 1 meter under befintlig golvnivå och var 23,3 meter långt och 1,7 meter brett. Vid schaktningen framkom i stort sett endast utfyllnadsmassor samt de kraftiga grundmurar på vilka byggnaden vilar. Utfyllnadsmassorna var störda efter tidigare renoveringsarbeten av golvet samt nedläggning av rörledningar för V/A och el. En del fynd påträffades, bland annat ett mynt (Fredrik 1, 1 öre 1720–1751) men även en del rödgods och glasbuteljer (se bilaga 2). I den östra delen av schaktet var utfyllnadsmas-

sorna infiltrerade med mörkt sotigt material med mycket kol ner mot schaktets botten. Schaktdjupet var dock inte tillräckligt för att eventuellt orörda lager skulle observeras.

Rum 126 (schakt 1013 och 1014)

I rum 126 grävdes ett schakt (figur 4) i rät vinkel syd till nordöst, 9,4 meter långt och 1,4 meter brett. I schaktet påträffades till en början samma utfyllnadsmassor som i schaktet i korridoren. Under utfyllnadsmassorna framkom sedan ett lager med mycket sot och kol på en nivå av ca 0,6 m under den nuvarande golvnivå. I botten av schaktet påträffades även mindre rundade stenar och åsgrus. Schaktet grävdes ca 1,1 meter djupt.

Ytterligare ett schakt (1014) grävdes i rum 126 rakt in från korridoren genom grundmuren fram till den borte väggen i rummet, 6,1 meter långt och 1,4 meter brett. Här påträffades samma utfyllnadsmassor som i korridoren, dock något mörkare och sotigare och uppblandat med åsgrus (1000). Schaktet grävdes ner till 1,1 m under befintlig golvnivå.

Rum 127 (schakt 1035)

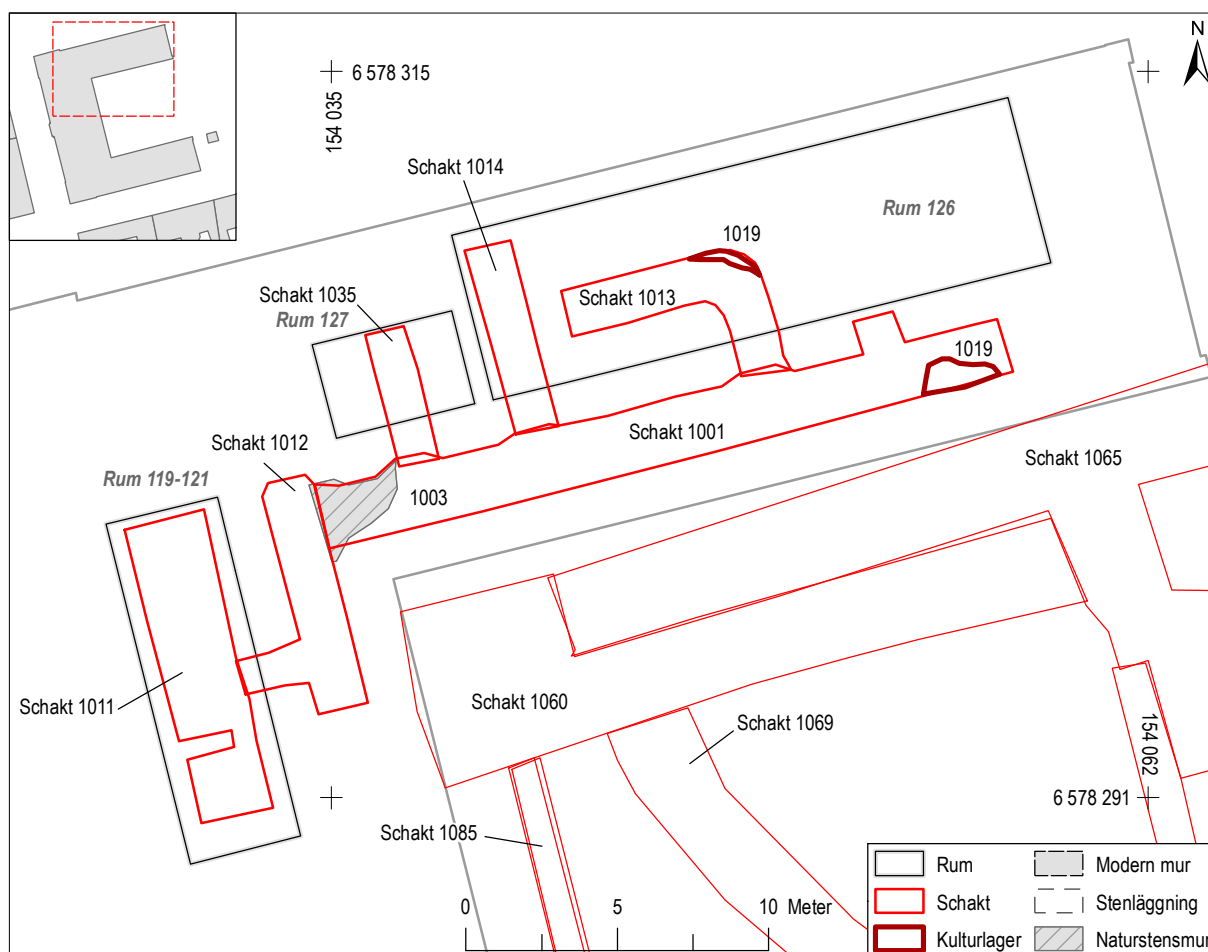
I rum 127 grävdes ett schakt in från korridoren, genom grundmuren och rakt in mot väggen, 4,0 meter långt och 1,5 m brett och 1,1 m djupt. Även här påträffades omrörda utfyllnadsmassor av samma typ tidigare observerats i korridoren och i rum 126, se figur 4.

Huvudbyggnaden

Korridor (schakt 1012 och 1020)

I korridoren norr om trapphallen grävdes ett schakt (1012) 7,0 meter långt och 1,7 meter brett, till ett djup av 0,6 meter under befintlig golvnivå. Här påträffades omrörda utfyllnadsmassor och del fynd, i huvudsak rödgods men även en del fragment av glasbuteljer. Den östra delen av schaktet var stört av nedgrävningar för rörledningar.

I korridoren söder om trapphallen grävdes ett schakt (1020) ner till en nivå av ca 0,6 m under golvnivå samt 8,0 meter långt och 1,6 meter brett. Längs den västra väggen påträffades en bred grund-



Figur 4. Norra delen av undersökningsområdet. Schaktplan och översikt på Grundkartan i skala 1:250 respektive 1:2 500.

mur, 1022, vilken även framkom i rum 108. I övrigt var det omrörda utfyllnadsmassor som schaktades bort. Här kunde man tydligt se störningar efter nedgrävningar för rörledningar.

Rum 120 (schakt 1011)

I rum 120 beläget i huvudbyggnadens nordvästra hörn, grävdes det ett schakt, 9,9 meter långt och 2,4 meter brett, med ett djup av ca 1 meter under befintlig golvnivå, se figur 4. Här påträffades till synes orörda lager varav det övre bestod av sotig, sandig silt med inslag av kol, grus, småsten, tegelkross och kalkbruk. Fynd som påträffades här var en del av ett dricksglas samt en fot till en trefotsgryta i rödgods, se bilaga 2. Därefter framkom ett lager med mörk sotig sandig silt samt under detta lager med grus och småsten. Ett mindre djupschakt grävdes här, cirka 1 meter djupt. Samma lager av grus och småsten vilket påträffades i schaktbotten kunde konstateras fortsätta under önskat schaktdjup.

Rum 108 (schakt 1025)

I rum 108, i den södra delen av huvudbyggnaden, se figur 5, hade stadsmuseet tidigare genomfört en schaktövervakning. Vid den undersökningen påträffades en kullerstensbelagd yta som nu rensades fram i sin helhet och dokumenterades (Fennö 2003). I den södra delen av rummet skars stensläggnings av en innervägg av tegel. Denna löpte i öst-västlig riktning och bestod av dubbla rader stortegel vilka låg i samma riktning som konstruktionen. Stensläggnings skars på alla sidor av moderna avloppsrör vilka var lagda utmed rummets väggar. I trampslagret över stensläggnings påträffades ett mynt som på grund av ärgning var svårt att fastställa. Myntet är antingen från 1768, utgivet av Adolf Fredrik, 1 öre, eller 1772-1778 av Gustaf III, 1 öre, se bilaga 2.

Efter att kullerstensytan dokumenterats grävdes här även ett mindre schakt längs med denna, ner till ca 0,6 m under befintlig golvnivå samt 5,2 meter långt

och 0,8 meter brett. Här påträffades utfyllnadsmassor samt delar av en kraftig grundmur vilken även observerades i rum 120.

Rum 104 (schakt 1034)

I rum 104, se figur 5, beläget i byggnadens sydvästra hörn, grävdes ett schakt ner till ca 0,6 m under befintlig marknivå samt 9,3 meter långt och 0,8 meter brett. Här syntes sedan tidigare en mindre yta belagd med tegel lagt på en betongplatta. De massor som schaktades ur var samma omrörda utfyllnadsmassor som tidigare dokumenterats i korridoren utanför. I rummet har även ett flertal rörledningar lagts ner.

Södra flygeln

Korridor (schakt 1024)

I korridoren i den södra flygeln schaktades utfyllnadsmassor bort ner till en nivå av ca 0,5 m under befintlig golvnivå där taken till de underliggande källarvalven framkom. Schaktet var 34,2 meter långt och 2,5 meter brett, se bilaga 1. Här var det så pass

stört av rörledningar att inget av större arkeologiskt intresse utöver källarvalven och byggnadens grundmurar framkom.

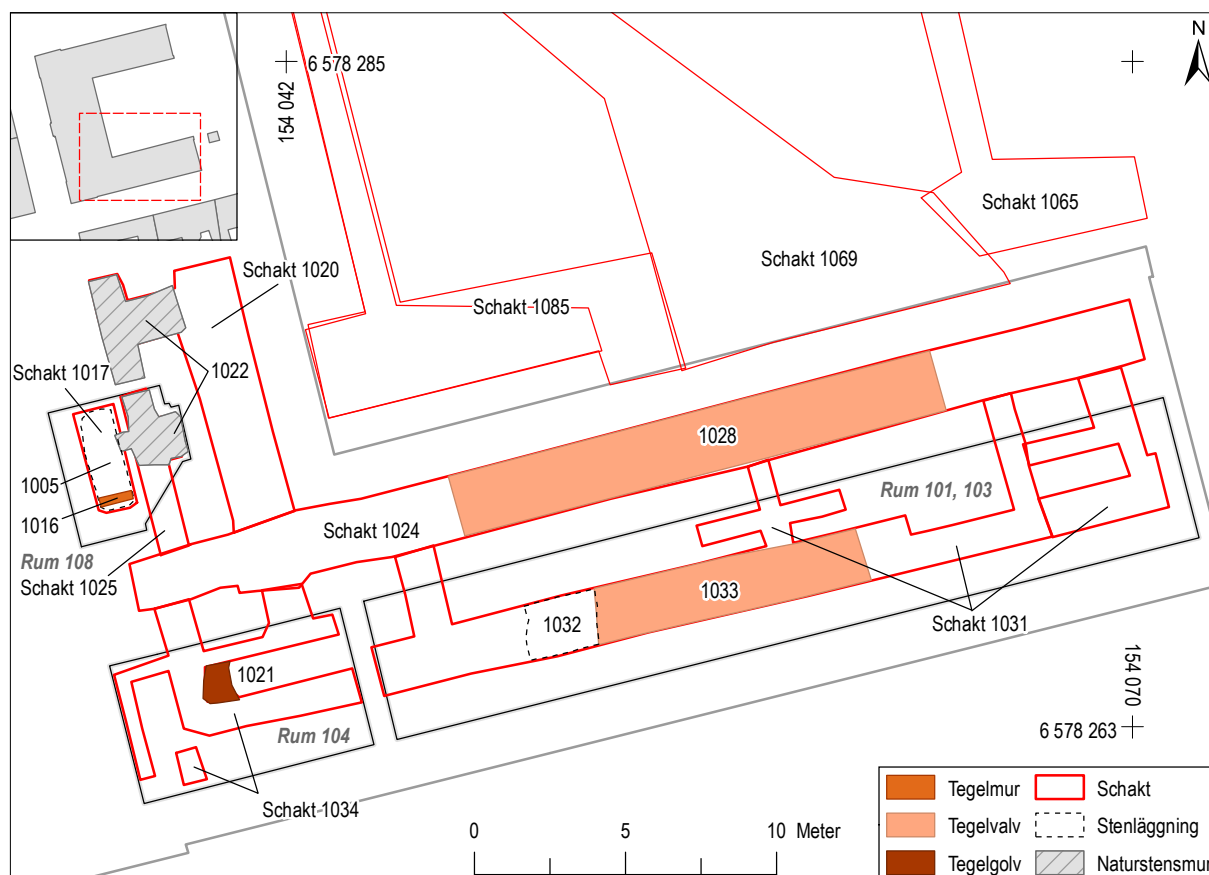
Rum 101 och 103 (schakt1031)

Även i rum 101 och 103 framkom taken till källarvalven, se figur 5. I öster framkom även en yta av fint lagd kullersten. Väster om denna framkom mer av källarvalven. Även här var tegelkonstruktionen till större delen täckt av ett lager kalkbruk. På rummets västra vägg syntes källarens takvalv av tegel i profil. Schaktet grävdes 26,5 meter långt och 1,7 meter brett och ca 0,4–0,5 meter djupt.

Innergården

Schakt vid norra flygeln (schakt 1060 och 1065)

Vid schaktningsarbetet vid innergårdens norra del påträffades inledningsvis utfyllnadslager i form av raseringsmassor. Här schaktades det i omgångar en yta av totalt ca 30 x 6 meter, ner till ett djup av ca 0,85 meter under befintlig marknivå.



Figur 5. Södra delen av undersökningsområdet. Schaktplan och översikt på Grundkartan i skala 1:250 respektive 1:2500.

Det kunde konstateras att utfyllnaden har skett vid ett flertal olika tillfällen då de består av distinkt skilda material skilda åt av tunna sandlinser och horisonter av mörkare siltigare material. Då sanden och det mörka siltiga materialet sannolikt tillkommit då ytan stått öppen för väder och vind och blivit trampat och kört på indikerar de att utfyllnaden skett vid olika tillfällen.

Då de övre utfyllnadsmassorna schaktats bort framkom konstruktioner i form av murar i det nordöstra hörnet samt en stenlagd yta belägen på innergårdens norra del. I övrigt påträffades endast recenta störningar i form av fundament och en dagvattenbrunn.

Den yngre mur som påträffats i det nordöstra hörnet av innergården löpte i nordsydlig riktning och var konstruerad av betongblock. Den äldre muren var byggd av stora rektangulära naturstenar och låg

längs med grundmuren på den norra flygeln samt i vinkel rakt söderut från denna. Båda dokumenterade endast i plan då önskat schaktdjup uppnått.

Den stenlagda ytan som påträffades bestod av fint lagda rundade stenar satta i mörk grov sand och hade en mycket väl bevarad rännal som följer innergårdens utbredning. Direkt på stenläggningen påträffades ett mörk kompakt tramlager.

Schaktet utökades sedan till att även omfatta en mindre del som löpte längs med den östra kanten av innergården. Här var det dock så pass stort av sentida grävarbeten att inget av arkeologiskt intresse framkom.

Tvärschakt (schakt 1069)

Ett schakt, 1069, grävdes tvärs över innergården, se figur 6, ca 22,6 meter långt och 2–9 meter brett, i nordvästlig-sydöstlig riktning och till ett djup av



Figur 6. Plan över schakten på innergården. På Grundkartan i skala 1:250, översikt 1:2500.

ca 1,1–1,5 meter. Här påträffades ett flertal recenta störningar samt de utfyllnadslager i form av grus och raseringsmassor med mycket tegelkross som tidigare dokumenterats i det norra schaktet. Även här kunde det konstateras att utfyllnaden skett i flera omgångar. I den mellersta delen av schaktet påträffades ett lager med raseringsmassor vilket förutom tegelkross av rött gods även innehöll bitar av gult (holländskt) tegel

I schaktets södra del framkom också mer av den stenlagda yta som tidigare dokumenterats i den norra delen av innergården. I de delar av den södra flygelns grundmur som kom fram i schaktet kunde man tydligt se hur man tidigare grävt igenom muren

för att dra rörledningar. Här grävdes även en del av schaktet djupare, ner ca 2,1 meter under befintlig marknivå, för att ta fram en äldre dagvattenledning. Dagvattenledningen fortsätter sedan in under den södra flygel. I resterande utbredning av schaktet påträffades utfyllnadsmassor.

Schakt i sydväst (schakt 1085)

Schaktet grävdes parallellt i nord-sydlig riktning längs med huvudbyggnaden på innergårdens västra sida, se figur 6, ca 18,8 meter långt och 0,9 meter brett och 1,1–1,8 meter djupt. Även här påträffades samma typ av utfyllnadslager innehållande mycket rasering som i de övriga schakten.

DISKUSSION OCH TOLKNING

Schakten inomhus

De lager som observerats inne i byggnaden har nästan utan undantag varit påverkade av senare tiders renoveringsarbeten ända ner till det önskade schaktdjupet. I korridorerna norr och söder om trapphallen var de massor som schaktades bort så påverkade av sentida störningar att inget av större arkeologiskt intresse framkom. I huvudbyggnaden påträffades dock en del arkeologiska lämningar.

Längst bort i den norra korridoren samt i rum 126 i den norra flygel kunde man dock ana spår efter brandlager, möjligen efter den brand som härjade år 1680.

I rum 120 föreföll de lager som påträffades vid schaktningen vara i stort sett orörda då inga av de rörledningar som finns i övriga delar av byggnaden har dragits igenom detta rum. Det övre utfyllnadslagret innehöll spår efter byggnation, i form av tydliga stråk med kalkbruk. Lagret har tillkommit efter grundmurarnas konstruktion, troligen i samband med byggnationen av den övriga byggnaden under 1600-talets senare del. Fynd av bland annat foten till en trefotsgröta av rödgods och en fot till ett dricksglas stämmer väl in på den tidsperioden. Under byggnationslagret påträffades ett lager med mörkare material, sandig silt med mycket sot och kol. Det kunde konstateras att även detta lager har

tillkommit efter byggnadens grundmurar uppförts i mitten av 1600-talet. Det gruslager som påträffades i schaktets botten utgör sannolikt utfyllnadsmassor från byggnadens grundläggning då det fortsätter ytterligare 1 meter under önskat schaktdjup.

Ovanligt kraftiga grundmurar påträffades i rum 108 och i korridoren söder om trapphallen. Att bygga grunden extra kraftig var en nödvändighet med tanke på den branta Götgatsbacken, det är en nivåskillnad på nästan nio meter mellan entrén till huvudbyggnaden på Götgatan och innergården (Bergman 2016).

En kullerstensbelagd yta påträffades i rum 108, söder om trapphallen. Vid tidigare undersökningar har det kunnat konstateras att stenläggningen tillkommit efter byggnadens konstruktion och utgör lämningar efter en äldre golvbeläggning. Det mynt som hittades i det tramlager som delvis täckte kullerstensytan kunde med viss osäkerhet dateras till 1700-talets slut. Då arkaderna murades igen år 1870 skulle dateringen mycket väl kunna stämma (Wannberg 1998) Det kan åtminstone konstateras att stenläggningen är äldre än sent 1700 tal. En liknande stenlagd yta påträffades även i den södra flygel, i rum 103. Ytorna är möjligen samtida då de är lika till sin konstruktion och ligger på samma nivå under den nuvarande golvnivån.

En mindre yta med tegel lagt på en betongplatta påträffades i rum 104. Detta är en del av en golvbeläggning som sannolikt tillkommit någon gång under 1900-talets första del. Även om betong som byggnadsmaterial har varit känt sedan gammalt och förekommer i Sverige från 1870-talet och framåt blir det inte vanligt vid byggnadsarbeten förrän efter år 1920. (<https://www.svenskbetong.se/svensk-betong/organisation/historik>).

Under den södra flygeln finns en källare vars valvtak framkom vid schaktningsarbetet. Dessa var konstruerade av tegel täckt med ett lager kalkbruk. De framkom under ett recent utfyllnadslager strax under det nuvarande golvet och har endast rensats fram och fotograferats. I den östra väggen syntes profilen av ett äldre källarvalv. Sannolikt har källarens takvalv byggts om, möjligen i samband med installation av vatten och gasledningar vilket skedde mellan år 1852 och 1870 (Bengtsson, 1992). Om den kullerstensbelagda yta som överlagrar källarvalven i rum 103 här-

rör från 1800-talets senare del är de källarvalv som nu dokumenterades äldre. Det valv vars profil syntes i väggen borde i så fall vara ytterligare äldre än så.

Schakten på innergården

Många av de lämningar som fanns på innergården var mer eller mindre förstörda av senare tiders renoverings- och infrastrukturarbeten. De lämningar som dokumenterats under arbetets gång kan alla konstateras ha tillkommit efter byggnadens konstruktion. De äldre kulturlager som tidigare dokumenterats i provschaktet som grävdes år 2015 kunde ej observeras vid den påföljande schaktningsövervakningen då de senare schakten inte grävts ner tillräckligt djupt. Vid provschaktningen framkom kulturlagren vid ca 1,6 meters djup under befintlig marknivå.

De murar som dokumenterats i det nordöstra hörnet av innergården har troligen tillkommit i samband med infrastrukturarbeten. Den äldre muren utgör



Figur 7. Foto över Södra Stadshuset från 1918, med järnvägen i förgrunden, redigerad av Arkeologikonsult.

sannolikt lämningar efter den mur som uppfördes i samband med att järnvägen drogs förbi precis utanför innergården östra del på 1870-talet, se figur 7. Den yngre muren i betong har troligen tillkommit i samband med att slussens tunnelbanestation byggdes i slutet av 1950-talet.

Den stenlagda gårdsytan med sin fint bevarade rännal kan ses på foto från år 1949, se figur 8. Där syns hur innergården hade stenläggning runt om längs med byggnadens väggar samt en yta belagd med grus i mitten. Stenläggningen påträffades i den norra och södra delen av innergården, dock ej i det schakt som grävdes längs med huvudbyggnaden på den västra

sidan. Här har den sannolikt grävts bort i samband med tidigare schaktningsarbeten.

Den dagvattenledning som togs fram invid den södra flygeln förefaller vara en del av det äldre nätet av rörledningar för störtregnsavlopp som delvis stod klart år 1897 (Cronström 1986:101). På äldre ledningskartor syns hur sträckningen går under den södra flygeln från Götgatan och vidare ut mot Slussen. Ledningen är enligt ledningskartor projekterad år 1897 och år 1909 och finns sedan med som befintlig ledning i tunnel på ledningskarta från år 1930 (Cronström 1986:104 och 107).



Figur 8. Innergårdens nordvästra hörn på foto från 1949, redigerad av Arkeologikonsult.



Figur 9. Foto av den stenlagda gårdsytan (1054) med rännal, sett från norr. Arbetsfoto av Arkeologikonsult.

REFERENSER

Litteratur

BERG, S. A. 2004. *Pionjärinsatser i betongens barndom - Konstruktionsbetongens historia 1890–1950*. Byggnadskultur nr: 4/2004 <https://byggnadsvard.se/kunskapsbanken/artiklar/material/pionjaerinsatser-i-betongens-barndom-konstruktionsbetongens-historia-1890-1950> (hämtad 2019-01-28)

BERGMAN, A. 2016. *Stadsgården 1, Södra Stadshuset, Södermalm Stockholm Murverksdokumentation*. Stadsmuseet rapporterar 96. Stockholms stadsmuseum. Stockholm

CARLSSON, M. 2015. *PM angående provschakt och provgröp inom fastigheten Stadsgården 1 i Stockholms kommun*, Stockholms län. Arkeologikonsult.

CRONSTRÖM, A. 1986. *Vattenförsörjning och avlopp. Stockholms tekniska historia*. Stockholmsmonografier. Stockholms stad, Stockholm.

DYHLEN-TÄCKMAN, I. 1987. *Arkeologisk rapport. Schaktning för nya avloppsledningar*. Stadsarkeologiskt register nr 1013. Stockholms stadsmuseum. Stockholm

FENNÖ, H. 2003. *Stadsgården 1, Stockholms stad, Södermalm, RAÄ 103. Arkeologisk undersökning*. Arkeologisk Rapport 2004:9. Stockholms stadsmuseum. Stockholm

KAUPPINEN, E. 2014. *Stadsmuseets gård. Undersökning av grundmur 2014, Stockholm. Arkeologisk förundersökning*. SR: 1191. Stadsmuseet rapporterar 69. Stockholms stadsmuseum. Stockholm

RÅBERG, M. 1998. *Södra stadshusets omgivning*. Stadsvandringar 18. Stockholms stadsmuseum. Stockholm

WANNBERG, E. 1998. *Södra stadshuset om byggnadshistorien*. Stadsvandringar 18. Stockholms stadsmuseum. Stockholm

SVENSK BETONG:

<https://www.svenskbetong.se/svensk-betong/organisation/historik> (hämtad 2019-07-31)

Otryckta Källor

BENGTSSON, L. 1992. *Stadsgården 1, Stadsmuseet*. En arkivstudie från Stockholms stadsmuseum

CARLSSON, M & SVENSSON, K. 2019. *In fundo dicto suthræmalm iam de nouo constructum... Arkeologisk dokumentation av bebyggelsen i den nya medeltida stadsdelen på Södermalm. Lämnningar från vikingatid till 1600-talets mitt. Stockholm 103:1, Stockholms stad och kommun, Stockholms län. Slussenprojektet 1. Rapport från Arkeologikonsult 2019:2746*. I Manus.

Arkiv

STAD SARKEOLOGISKT REGISTER (SR): <https://stads-museet.stockholm.se/utforska/arkeologi-och-forn-lamningar/stadsarkeologiskt-register-for-stockholm/>

HANSSON, H. & NILSSON DAHLANDER S. 1945. SR: 526. Stockholms stadsmuseum. Stockholm

AHNLUND, H. 1961. SR: 527. Stockholms stadsmuseum. Stockholm

FERENIUS, J. 1964. SR 565. Stockholms stadsmuseum. Stockholm

Figurer

OMSLAGSBILD: SWIDDE, WILLEM (ca 1660-1697), Dahlbergh, Erik (1625-1703), 1691, *Suecia Antiqua et Hodierna*, Kungliga biblioteket, Kungliga biblioteket KoB Dahlb. I:55 Ex. I

FIGUR 7: GÖTGATAN 1, Dagens Nyheter, 1918 Stockholms stadsmuseum, Fa 7642

FIGUR 8: STADSMUSEETS GÅRD, NV hörnet: Petersens, Lennart af (1913-2004). 1949. Stockholms stadsmuseum. F 44257

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	2955
Länsstyrelsens diarienummer:	43111-8287-2017
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2017-02-28
Uppdragsgivare:	Stockholms stad, Fastighetskontoret
Uppdragsnr i KMR:	201800278
Län:	Stockholm
Landskap:	Södermanland
Kommun:	Stockholm
Socken:	Stockholm
Fastighetsbeteckning:	Stadsgården 1
Berörda fornlämningar:	L2015:7789 Stadslager (RAÄ Stockholm 103:1)
Typ av undersökning:	Schaktningsövervakning
Undersökningstid, fältarbete:	2017-03-28–2017-11-28
Inmätningssystem:	RTK-GPS
Koordinatsystem:	SWEREF 99 1800
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare:	Elin Evertsson
Rapportansvarig:	Elin Evertsson
Fältpersonal:	Elin Evertsson, Josefine Låås, Sverker Holmqvist, Michel Carlsson, Philip Tonemar
Planer och layout:	Matilda Nohrstedt
Kvalitetsgranskning:	Michel Carlsson
Fynd	Fynden har gallrats i samråd med Stadsmuseet

Fornminnesregistret (FMIS) stängdes ner i början av 2019 och har ersatts av Kulturmiljöregistret (KMR).

BILAGA 1. KONTEXTTABELL

Kontext- nr	Typ	I schakt	Beskrivning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek/ höjd (m)
1000	Lager	1001	Utfyllnadslager, gråbrun siltig sand med mycket sten och småsten och tegelkross. Ett mynt (Fredrik 1, 1720-1750) hittades. Omrört i flera omgångar pga, renoveringar. Fynd av två st bottenskölar.			0,6-0,7
1001	Schakt med indikation	1001	Schakt med indikation i norra flygeln. Ca 2 m brett och 0,6 m djupt. I båda schaktkanterna hittades grundmurarna till byggnaden. Schaktet fylls av omrörda massor (1000) som ligger under ett lager betong under golvet. I schaktbotten syns mörkare kulturlager. Särskilt den södra sidan (in mot gården) är det väldigt störd efter rödragning.	23	2	0,6 - 0,7
1002	Konstruktion	1001	Grundmur till byggnaden bestående av stora rundade naturstenar, fogade med bruk. Löper i öst-västlig riktning längs med ytter och innervägg i den norra flygeln. Förstörd på den södra sidan efter rödragning och gjutning av betongplattor.		2	0,6
1003	Konstruktion	1001, 1012	Grundmur bestående av stora rundade/oregelbundna naturstenar fogade med bruk, ca 2,4 m bred. Ligger ca 0,4 under golvnivå. Den löper i nordvästlig-sydöstlig riktning i den östra änden av schakt 1001 samt i schakt 1012. Kanten åt väster i 1001 är störd av en rörledning. Muren består av två synliga nivåer (ca 0,6m) men fortsätter under schaktdjup. Den ligger i rät vinkel mot mur 1002. Den dokumenterade delen har sedan rivits.		2,4	
1004	Lager	1017	Tramplager på stenläggning 1005. Tunt kompakt lager brun lera med humus och silt. Ett mynt påträffades, fnr 1004:202.	3	1	0,02
1005	Konstruktion	1017	Stenläggning i rum 108. Rundade naturstenar (ca 0,05x0,1 - 0,1x0,2m) vilken skärs av rödragningar på alla sidor. Den är även delvis förstörd mitt på. På den södra sidan skärs stenläggningen av fundamentet till en tegelvägg (1016).	3	1	0,15
1006	Konstruktion	1011	Grundmur till innervägg mellan korridor och rum 120 i den norra delen av huvudbyggnaden. Två synliga nivåer med oregelbundna/rundade naturstenar, fortsätter under schaktdjup. Påträffades ca 0,4 m under golvnivå.		2	0,4
1007	Konstruktion	1011, 1012	Grundmur i rum 120 längs med den norra kortsidan. Stora rundade naturstenar fogade med bruk, över det två nivåer med rektangulärt formade naturstenar.			3,0
1008	Konstruktion	1011	Grundmur, yttervägg i rum 120. Påträffades ca 0,2 m under golvnivå. 1-2 nivåer med rundade/oregelbundna naturstenar fogade med bruk.			0,2
1009	Lager	1011	Utfyllnadslager i flera skikt i rum 120. Består av mörk sotig gråbrun siltig sand med kol, grus, småsten och tegelkross. Röd gods och del av vinglas påträffades. Lagret verkar relativt ostört, inga rödragningar etc. Under golvet fanns betong, ca 0,2 m, därefter ett skikt med sotig sandig silt (ca 0,1-0,2), sedan ett skikt innehållande mer tegelkross och kalkbruk, men även sot och kol (ca 0,05-0,08) sedan ett skikt innehållande mycket grus och småsten. Fortsätter under önskat schaktdjup.			0,4 - 0,8
1010	Konstruktion	1011	Grundmur, s innervägg i rum 120. En synlig nivå av rundade/oregelbundna naturstenar fogade med bruk. Över det tre nivåer med tegel, upp till golvnivå. Fortsätter under schaktdjup.			0,4
1011	Schakt med indikation	1011	Schakt i rum 120. Fyllt med utfyllnadsmassor, (1009) som är oröda av ledningsdragningar etc som har förekommit i andra schakt. Grävt till ett djup av 0,6 m.	10	2,5	0,6
1012	Schakt med indikation	1012	Schakt i korridoren, norra delen av huvudbyggnaden.	7	1,5	0,6
1013	Schakt med indikation	1013	Schakt ut från 1001, sträcker sig in i rum 126 genom grundmur 1002. Grävt i rät vinkel mot rum 126. Fyllt med samma utfyllnadsmassor som 1002 (1000).	9,4	1,5	0,6
1014	Schakt med indikation	1014	Går från 1002 rakt åt nordöst, genom grundmur 1002 hela vägen fram till vägen. Fyllt med utfyllnadsmassor (1000).	4,5	1,5	0,6
1015	Konstruktion	1011	Grundmur för innervägg i rum 119 (kortsida mot trapphall). Stora rektangulära naturstensblock (ca 0,4 x 0,6) fogade med bruk i en synlig nivå (ca 0,5-0,6m). Fortsätter under schaktdjup.			< 0,6

***Kontexter utan längd och bredd har inte kunnat begränsas, dessa följde schaktets gränser.**

Kontexttabell, forts

Kontext- nr	Typ	I schakt	Beskrivning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek/ höjd (m)
1016	Konstruktion	1017	Innervägg av tegel, vilken överlagrar kullerstensytan (1005) i rum 108. Nordväst-sydöstlig riktning Tegelstorlek 0,14 x 0,29m. Fogad med bruk. Teglet ligger i två rader med långsidorna mot varandra.	1,2	0,3	0,4
1017	Schakt med indikation	1017	Schakt i rum 108. Under utfyllnadsmassor (brun sand och lecakulor) påträffades den yta med kullersten vilken stadsmuseet tidigare delvis dokumenterat (1005).			Ca 0,2
1018	Schakt med indikation	1018	Schakt i rum 119. Utfyllnadslager bestående av gråbrun lucker siltig sand med mycket grus, småsten och tegelkross.			Ca 0,6
1019	Lager	1001	Mörkt, fetare kulturlager vilket syns i schaktbotten längst i NV i schakt 1001 i norra flygeln. Framkom under utfyllnadslager 1000 ca 1m under golvnivå.			
1020	Schakt med indikation	1020	Schakt i den östra delen av huvudbyggnaden och rum 108, fyllt med gråbrun sandig silt med kol tegelkross och sten. Stört av rörledningar, särskilt längs den NV sidan. Grävt ner till 0,6m under befintlig golvnivå.	8	1,6	0,6
1021	Konstruktion	1020	Rest av tegelgolv i rum 104. tegelstrl: 0,3x0,14x0,08m. Under framkom en betongplatta.	1,3	1	0,08
1022	Konstruktion	1024	Kraftig grundmur som löper i nordöstlig-sydvästlig riktning längs den södra sidan av korridoren i den västra delen av huvudbyggnaden. Stora oregelbundna naturstensblock fogade med bruk i det översta synliga skiktet (ca 0,4x0,6). Muren syns även i rum 108.		2,5	
1023	Konstruktion	1020	Oregelbunden mur bestående av mindre stenar men gjuten betong över. Löper i N-S riktning tvärs över schakt 1020 i korridoren i den västra delen av huvudbyggnaden. Ca 0,3-0,4m synlig. Under denna nivå syns större natursten (ca 1x1m) samt mkt förmultnade trärester.		0,5	0,4
1024	Schakt med indikation	1024	Schakt i den södra flygeln. Stört av rörledningar på flera ställen. Mycket djurben påträffades i massorna. I övrigt fyndfattigt. Valvtak påträffades på ca 0,5m i höjd med den befintliga museentren.	34,1	2,5	0,5-0,6
1025	Schakt med indikation	1025	Schakt i rum 108. Grundmur 1022 syns längs den NV sidan. Stört av rörledningar på båda sidor av schaktet.	5,2	0,8	0,6
1026	Lager	1034	Utfyllnadslager i rum 104. Gråbrun siltig sand med sten, tegelkross och enstaka ben. Inga fynd.			0,6
1027	Konstruktion	1024	Grundmur längs långsidan av innerväggen i korridoren i södra flygeln. Stora oregelbundna block av natursten (ca 0,5x0,6) fogade med ljust bruk. Störst av rörschakt på flera ställen. Två synliga nivåer, fortsätter under schaktbotten.			
1028	Konstruktion	1024	Tak till källarvalv. Byggt i tegel täckt med ett tjockt lager bruk. Tegelstrl: 0,3x0,13x0,07m. Stört av rörledning.	16,4	2,5	
1029	Lager	1024	Utfyllnadslager med brun siltig sand med tegelkross, grus och sten. Påfallande fyndfattigt i förhållande till andelen djurben som påträffats.	16	2,5	
1030	Lager	1031	Utfyllnadslager i rum 103. Brun siltig sand med tegelkross och sten, även grövre åsgrus. I den sydvästra delen, blir det mörkare och fetare mot botten, och innehåller mkt djurben men mkt lite övriga fynd. Över valven är lagret mycket omört.			0,6
1031	Schakt med indikation	1031	Schaktet sträcker sig längs med rum 101, 103 i östnordöstlig-sydsydvästlig riktning samt avstickare i tvärgående riktning. I Schaktet påträffades ett valvtak (1033) av tegel samt en stenläggning (1031).	26	1,75	
1032	Konstruktion	1031	Stenläggning i schakt 1031. Stenstrl: ca 0,15x0,1m. Framkom på ca 0,49m under golvnivå. Ca 2,6m bred. 2 st kopparföremål (beslag) påträffades direkt på stenarna. Störd av rörledningar i söder.	2	2,6	0,2
1033	Konstruktion	1031	Valvtak av tegel i rum 103. Ligger direkt intill kullersten 1032. Ca 7 m meter synligt tegel i schaktet, resten täckt av ett lager bruk. Framkom ca 0,5m under golvnivå.	11		
1034	Schakt med indikation	1034	Schakt i rum 104, grävt genom grundmur 1027 rakt söderut in i rummet och viker sedan av i rät vinkel åt väster. grävt ner till ca 0,6m under golvnivå. Fyllt med omrörda utfyllnadsmassor.	6	1,5	0,6

***Kontexter utan längd och bredd har inte kunnat begränsas, dessa följde schaktets gränser.**

Kontexttabell, forts

Kontext-nr	Typ	I schakt	Beskrivning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/tjocklek/höjd (m)
1035	Schakt med indikation	1035	Schakt i rum 127, norra flygeln. Grävt till ca 1,1m under marknivå. Utfyllnads-massor.	4	1,5	1,1
1036	Konstruktion	1065	Fundament, öster om trappan. Recent.			
1037	Recent störning	1065	Parasolfundament, 3 st			
1038	Lager	1065	Utfyll i schakt vid östra väggen. Mörkbrunt omrört med raseringsinslag. Fett, mörkbrunt grusblandat siltlager, visst kolinslag, tegelkross (rött, lite gult), djurben och järnspik. Kritpipsskaft, flaskglas i olika färger. Bruk – både gulbeige och ljusrött. Enstaka storgatsten samt generell stenigt; både mindre och större naturstenar. Förmultnat trä. Framkom i södra delen av schaktet vid östra väggen. Mycket blandat fyndmaterial.			0,15-0,35
1039	Lager	1065	Kalkbrukslager med gult bruk med tegelkross och en del större tegelstenar. Partier med mycket kompakt kalkbruk och tunn, ca 0,01-0,02 m, skorpa av betong. Svacka där lagret var djupare i mittersta till södra delen av schaktet vid östra väggen.			0,05 - 0,25
1040	Lager	1065	Mörkt lager i schaktbotten i den södra delen av östra schaktet. Utgörs av grovkornig sand och grus blandat med mörkbrun silt. Mycket tegelkross, en del småsten, kalkbruksinslag, buteljglas (brunt), partier med rent grått grus Lagret har skurits i norr, sannolikt i samband med SR 565.			
1041			UTGÅR			
1042	Recent störning	1065	Betongfundament under plattor på innergården.			0,2
1043	Lager	1065	Sättgrus till 1042 och 1036.			0,1
1044	Lager	1065	Utfyllnadssand.			0,2
1045	Lager	1065	Utfyllnad, grå grusig sand. Rest av grus från innergården eller sättmaterial till gatsten.			0,08 - 0,15
1046	Lager	1065	Utfyllnad, gul sand – tillkommit efter SR 565. Efter trappbygge.			< 0,4
1047	Lager	1060?	Fyll i schakt längs med norra flygeln. Grusig sand med småsten, kabeltegel, tegelkross- och sten, rester från gamla gjutna rör, betongklumpar, förmultnat trä från gjutlådor. Ungefär varannan meter låg det plankor som var ca 3,5 meter långa, 0,05 m tjocka och ca 0,2 meter breda. Möjligen har dessa något med nedläggning av dagvatten att göra, alternativt stöttor för dito.			0,85
1048	Lager	1065	Fett lager öst om mur 1049. Brunbeige lera, mycket fet och kompakt, relativt ren. Sen fynd. Minst 0,2 m tjockt, skuret i södra delen av nedgrävning för trappfundament samt i öst, troligen i samband med att östra delen av Stads-museet tillkommer, alternativt från muren som syns på bilder från första halvan av 1900.			0,45
1049	Konstruktion	1065	Rest av mur under lerlager 1048. Tre stenar sträcker sig ut från grundmuren på den norra flygeln och går åt sydsydväst. Utgjordes av minst tre skikt större natursten, grovt huggen och kallmurad. Översta skiktet togs bort vid schaktningen. Stenstorlek: 0,8x0,6.	2,1	1,9	0,4
1050	Konstruktion	1065	Modern mur i nord- sydlig riktning, konstruerad av mirade betongblock. Endast övre skiktet synligt.	2,5	0,4	
1051	Lager	1065	Raseringslager väster om 1049. Utgörs till största delen av tegelkross och större tegelklumpar men också , natursten, sand, grus, bitvis sot och kol. Ligger upp emor den norra grundmuren.			0,3
1052	Lager	1065	Kalkbruk, möjligen del av 1047? Överlagrar 1050 i nordöst. Utgörs av kalkbruk, tegelkross, sand och småsten.			0,1 - 0,2
1053	Lager	1065	Fett mörkbrunt lager under 1051 utgör schaktbotten. Sotigare närmast nordväst om 1049 och upp emot grundmuren. Siltig sand med inslag av småsten, bruk och tegelkross.			

***Kontexter utan längd och bredd har inte kunnat begränsas, dessa följde schaktets gränser.**

Kontexttabell, forts

Kontext- nr	Typ	I schakt	Beskrivning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek/ höjd (m)
1054	Konstruktion	1060	Stenläggning västra delen av 1060. Tätt lagda rundade stenar. Sluttar åt öst. Gårdsyta.	8,7	2	0,2
1055	Lager	1065	Brunt omrört lager ovan 1056			0,05 - 0,1
1056	Lager	1065	Skorpa med kompakt kalkbruk. Kalkbruk, sand, delvis sintrat material. Tjockare mot öster. Tunt och mer sandigt i väster.			0,05 - 0,15
1057	Lager	1060	Svart avsatt lager ovan stenläggning 1054, svart mycket fett. Sotig silt.			0,05 - 0,1
1058	Lager	1060	Sättmaterial. Mörkbrun grusig sand med raseringsinslag, tegelkross, bruk, rödgods, spik, fajans, enstaka djurben, glas, koppartråd. Småsten.			0,2
1059	Recent störning	1060	Recent störning, nedgrävning till fundament med fyll av grått grus.			
1060	Schakt med indikation	1060	Schakt vid norra flygeln. Schaktet går hela vägen fram till den västra husdelen. Längs i öster påträffades murrester. Äldre förundersökningsschakt påträffades. Nedgrävning för lyktstolpe och brunn i väster.	21,9	2,8 - 6	0,85
1061	Lager	1060	Rasering med stora stenar			
1062	Recent störning	1060	Provschakt från 2015			
1063	Recent störning	1060	Recent störning, brunn			
1064	Lager	1060	Rasering med tegelkross, rött och gult tegel, riktligt med kalkbruk. Sannolikt samma som 1061 och lager som framkom i provschakt från 2015. Schaktbotten.			
1065	Schakt med indikation	1065	Schakt i östra delen av innergården.	24	3,2	0,85
1066	Recent störning	1060	Ledning, el. Närmast södra flygeln			
1067	Recent störning	1060	Ledning, el. 4 stycken.			
1068	Recent störning	1060	Lyktstolpe väst om trappa			
1069	Schakt med indikation	1069	Schaktet sträcker sig tvärs över gården i nordvästlig-sydöstlig riktning. Den djupare delen endast vid den södra flygeln. I schaktet togs även grundmuren till södra flygeln fram. Del av den stenlagda gårdsytan samt gruset som täckt mitten av gårdsytan framkom. Mitt i schaktet under gårdsgruset framkom ett raseringslager med tegel vilket är skuret av de många nedgrävningar som gjorts i den nordvästra delen av schaktet. Under raseringslagret framkom en tunn sandlins med ren orörd finkornig sand (0,05- 0,1). Under sanden framkom ett fett lager lerig silt endast synligt i schaktbotten närmast schaktväggen. Längst i nordväst går ett kableschakt vilket skurit både rasering, sand och silt. Detta sträcker sig i sydvästlig-nordöstlig riktning och syns i schakt från tidigare provschakt. Norr om denna framkom ett omrört lager med kalkbruk som skurits av kableschakt i söder samt av fundament för lyktstolpe i norr.	22,6	ca 2-9	1,1 - 2,1
1070	Lager	1069	Kalkbrukslager			ca 0,05
1071	Lager	1069	Stenplattor			0,06
1072	Konstruktion	1069	Grundmur södra flygeln			
1073			UTGÅR			
1074	Konstruktion	1069	Stenlagd yta, samma som 1054	8,7	2	0,2
1075	Recent störning	1069	Dagvatten, betongrör			
1076	Recent störning	1069	Värmekulvert (genom 1077)			0,7

***Kontexter utan längd och bredd har inte kunnat begränsas, dessa följde schaktets gränser.**

Kontexttabell, forts

Kontext- nr	Typ	I schakt	Beskrivning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek/ höjd (m)
1077	Konstruktion	1069	Grundmur södra flygeln			
1078	Lager	1069	Återfyll från nedgrävning för stora vattenledningen, 1075.			1
1079	Lager	1069	Grus innergård (jfr sättmaterial för 1054)			0,1
1080	Lager	1069	Utfyllnadslager, rikligt med tegelkross (rött och gult), kalkbruk, siltig sand. Glas spik, porslin, grytfragment, rödgods, taktegel.			0,35
1081	Recent störning	1069	Störning med fyll med lera och plast (i bottnen) vid östra väggen av schakt 1069. Återfyllnad recent material, torr sandig silt och stora stenar.			0,3
1082	Lager	1069	Störning med gul sand i norra delen av 1069. avgrävt av 1084 i NV delen av 1069. framkom norr om 1083. Lagerrest / nedgrävning med kalkbruk och rosa grus. Omrört. Kalk varvat med fet silt med kolfläckar och gul fin sand.			
1083	Nedgrävning	1069	Nedgrävning för kabel. Återfyllt med omrörda massor, med rasing, tegelkross, kalkbruk, mörkbrun sandig silt, enstaka kolstänk samt horisonter med renare sand.			0,4 - 0,5
1084			UTGÅR			
1085	Schakt med indikation	1085	Schakt i sydvästra delen. väster om trappan, parallellt med huvudbyggnaden Utvidgat i söder, 9 x 3 meter.	18,8	0,9	1,1 - 1,8
1086	Lager	1085	Siltig sand			0,1
1087	Lager	1085	Tegelkross möjligen samma som 1080.			0,1
1088	Recent störning	1085	Dagvattenledning			
1089	Lager	1085	Lager ovan 1087			0,1 - 0,15
1090	Lager	1085	Lager ovan 1089, möjligen samma som 1079. Sättmaterial för stensättning i schakt 1069			0,07 - 0,2
1091	Recent störning	1085	Brunn, mynnar ut i dagvattenledning 1088.			

***Kontexter utan längd och bredd har inte kunnat begränsas, dessa följde schaktets gränser.**

BILAGA 2. FYNDLISTA

Kontext-nr	Fynd-nr	Objekt	Antal	Antal fragment	Tjocklek (cm)	Diam (cm)	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Gallrad
1000	1000-200-1	Mynt	1	1	0,153	2,371	7	Cu-leg	Fredrik 1, 1 öre, 1720-1751	X
1000	1000-200-2	Föremål	4	4			27	Cu-leg	Sölja, samt två fragment.	X
1000	1000-200-3	Pipa	1	1		2,04	10	Lera	Huvud med klackmärke EB - Edward Bird, Amsterdam, ca 1640 - 1660. Odekorerat skaffragment.	X
1000	1000-200-4	Kärl	3	3			68	Glas	Fragment av hals	X
1000	1000-200-5	Föremål	5	5			348	Järn	Spik, beslag samt fragment	X
1000	1000-200-6	Pipa	1	1		0,79	8	Lera	Odekorerat skaft	X
1000	1000-201-1	Kärl	1	7			434	Keramik	Rödgoods. Handtag till trefotsgröta, fragment av grytfot samt skärvor.	X
1000	1000-201-2	Kakel	2	2			97	Keramik	Grönglaserat rödgoods. Nischkakel med textdekor, 1500-tal.	X
1000	1000-211-1	Föremål	2	2			136	Järn	Beslag.	X
1004	1004-202-1	Mynt	1	1	0,37	2,538	7	Cu-leg	Adolf Fredrik 1 öre 1768/Gustaf III 1 öre, 1772-1778, går ej att bestämma pga ärgning.	X
1009	1009-203-1	Kärl	2	2			134	Keramik	Rödgoods. Grytfot, botten samt fragment	X
1009	1009-204-1	Kärl	1	1		2,26	92	Glas	Fragment av dricksglas på fot i ofärgat glas.	X
1009	1009-204-2	Kärl	1	1	0,54	3,716	14	Glas	Flaskbotten av blågrönt glas.	X
1022	1022-207-1	Glas	3	3			47	Glas	Fragment av glas.	X
1026	1026-206-1	Kakel	1	1	0,98		18	Keramik	Rödgoods.	X
1030	1030-209-1	Glas	1	1			5	Glas	Fragment av glas.	X
1030	1030-209-2	Pipa	4	4			5	Lera	Fragment av pipskaft.	X
1030	1030-209-3	Kärl	1	1			4	Keramik	Glaserat rödgoods, fragment.	X
1032	1032-210-1	Föremål		<5			52	Cu-leg	Mycket fragmenterat föremål av CU-leg. Beslag?	X
1064	1064-214-1	Kärl	6	6			32	Keramik	Rödgoods, fragment	X
1064	1064-214-2	Kärl	10	10			31	Keramik	Fajans, fragment	X
1064	1064-214-3	Glas	2	2			15	Glas	Fragment	X
1064	1064-214-4	Pipa	4	4			16	Lera	Odekorerat skaft	X
1086	1086-212-1	Glas	2	2			16	Glas	Fragment	X
1086	1086-212-2	Keramik	3	3			59	Keramik	Rödgoods	X
1087	1087-213-1	Kakel	1	1	0,74		22	Keramik	Svartglaserad rödgoods. Bladrelief.	X
1087	1087-213-2	Keramik	6	6			61	Keramik	Glaserat rödgoods, fragment.	X
1087	1087-213-3	Keramik	1	1	0,52		8	Keramik	Stengods	X
1087	1087-213-4	Keramik	5	5			17	Keramik	Fajans	X



Rapporter från Arkeologikonsult 2019:2955